

EDITORIAL

Lima ka tuig nga tiranya, dili tugutang molanat pa

Walay katugbang nga pag-antus ug pagpangdaugdaug ang gidala sa lima ka tuig sa korap, traydor ug tiranikong rehimen ni Rodrigo Duterte. Labaw kanus-aman, nagdilaab ang determinasyon sa katawhan nga patigbabawan ang tanang kahadlok ug kabalaka ug makigbisog aron tapuson ang hilabihang gikasilagang rehimen.

Aron tukuron ang iyang tiranya, yaweng palisiya ni Duterte ang walay pugong ug walay hunong nga kampanya sa dinaghang pagpamatay gamit ang pulis ug militar ug ang iyang mga bayarang armadong mamamatay-tawo. Plano niining lamuyon sa kahadlok ug piangan ang katawhan, aron makahari nga walay nagahagit ug adunay absolutong gahum ug ibwelo ang tanan niyang laraw.

Sa iyang mini nga "gyera kontra droga," gyera batok sa katawhang Moro, ug gyera batok sa rebolusyonaryong kalihukan, pag-atake sa dili armadong katawhan ang nag-unang taktika ni Duterte. Ginapailalum ang mga sibilyan sa lain-laing porma sa pagpangabuso sa armadong mga

gaway sa estado.

Sa tibuok nasud, liboan na ang biktima sa ekstrahudisyal nga pagpatay, pagdagit, tortyur, iligal nga pag-aresto, *red-tagging*, "narco-listing," pag-akusang "terorista," okupasyong militar, pagpangharas ug pagpanghadlok sa mga sibilyang komunidad, pugos nga pagpangrekut sa CAFGU, pugos nga "pagpasunder," pagpamomba gikan sa kahanginan, walay puas nga pagpanganyon ug pagpamakwit. Nag-unang biktima sa terorismo sa estado ang mga mag-uuma ug masang minorya. Ang deklarasyon ni Duterte nga plano niyang armasang ang mga grupong *vigilante* aron idugang sa pulis ug militar seguradong labaw pang magpagrabe

sa pagpangatake sa katawhan.

Gigamit niya ang pandemya gikan 2020 aron labaw pang pig-uton ang katawhan, kontrolon ang ilang mga lihok, ihikaw ang mga kagawasan ug ipailalum ang gubyerno ug ang tibuok katilingban sa gahum sa pulis ug militar pinaagi sa National Task Force to End Local Communist Armed Conflict. Gipaspasan niya ang pagbalaod sa bangis nga "Anti-Terrorism Law" nga nagsilbi karong armas sa pagpanghadlok ug pagpanumpo batok sa mga pwersang patriyotiko ug demokratiko.

Gibangkrap ni Duterte ang kwarta sa katawhan sa iyang korapsyon, walay katapusang pagpangutang, pagkibhang sa buhis sa mga kapitalista ug pagtagbaw sa mga pwersang militar ug pulis. Gikontrol niya ang korapsyon lakip ang merkado sa iligal nga droga sa nasud ug operasyon sa pinakadangkung sindikatong kriminal. Giyatakayan niya ang kaayuhan sa mga ma-

mumuo, mag-uuma ug masang walay trabaho, ingonman ang mga magtutudlo, nars, empleyado sa gubyrno, ug kabatan-onan. Bisan taliwala sa pandemya, kulang kaayo ang gigahing pondo sa pangpublikong panglawas ug ayuda alang sa mga nawad-an og trabaho ug panginabuhian.

Paspas nga mitiurok ang sosyo-ekonomikanhong kahimtang sa kawatuhan tungod sa mga dugang buhis ni Duterte, liberalisasyon sa importasyon sa bugas ug karneng baboy, ubos kaayong suhulan, pagpangilog ug kumbersyon sa yuta, pagpangawakaw sa natural nga bahandi sa mga korporasyong multinasyunal sa mina, mga plantasyon, proyektong pang-enerhiya ug uban pang mga operasyon sa mga burgesyakumprador. Minilyong katawhan ang nawad-an og trabaho ug panginabuhian pareho sa kasyudaran ug kabanikanhan.

Sa lima ka tuig, walay katugbang ang paggrabe sa kawad-on sa nasudnong soberanya sa Pilipinas. Giluiban kini ni Duterte pinaagi sa paghatagdalan sa China nga sakmiton ang *exclusive economic zone* ug *extended continental shelf* sa nasud, magtukod

og artipisyal nga mga isla aron ipabarog ug palapdon ang mga pasilidad militar niini ug angkunon ang mga nakapalibot nga dagat ug rekurso. Giabog niini ang mga Pilipino gikan sa ilang mga dagat aron solohon ang pagkawkaw sa suplay sa isda ug uban pang bahandi sa kadagatan.

Sa pikas bahin, gibaligya niya ang katungod sa nasud bugti sa mga armas ug uban pang himang iggugubat nga gipalit o gihatag sa US. Mas daghang bala ug bomba ug dagkung ayudang militar gikan sa US ang gipangayo ni Duterte isip "bayad" sa dili patas nga kasabutan sama sa Visiting Forces Agreement nga kanhi pangniaging tuig wad-an kuno og kapuslanan. Nagpabungolbungol siya sa singgit nga ibasura ang Mutual Defense Treaty, Enhanced Defense Cooperation Agreement ug uban pang dili patas nga tratadong nagahatag og ekstrateryal nga gahum sa mga pwersang militar sa US sa nasud.

Klaro kaayo ang plano ni Duterte nga mokapyot sa poder, sa dagwayman sa pagdagan isip bise-presidente kauban ang kinsamang piliong alipures sa pagkapresidente, o ang reserbang

plano nga ipahamtang ang pasistang diktadurya. Gusto ni Duterte nga likayan ang unsamang kriminal nga pagtaral ug padayon nga maghakop og bahanhi ug gahum samtang buhi pa siya. Ingonman, sa plano niyang magpabilin sa poder, ginaguba ni Duterte ang mga alyansang misuporta sa iyang rehimen ug gipakusog ang determinasyon sa mga pwersang naglaraw nga tapuson ang iyang paghari.

Kinahanglang subsub nga ibutyag ang tanang krimen ni Duterte ug sa iyang mga alipures ug kakunsabo. Kinahanglang molihok ang tanan aron singilon si Duterte ug pabayaron sa tanang salaod sa katawhan.

Kinahanglang lig-on nga molihok ang katawhang Pilipino aron tapuson na ang tiranikong paghari ni Duterte. Kinahanglang nilang ipakita sa kadalanan ug sa uban pang natad sa pagsukol ang ilang kaisog ug determinasyon nga iasadang ang ilang interes ug kaayuhan. Kinahanglang hugot nga hiusa ang tanang pwersang demokratiko aron babagan ang mga dautang plano ni Duterte.

Ang nahumud sa dugo nga paghari ni Duterte timailhan sa dunot nga nagharing sistemang semikolonyal ug semipyudal. Milungtad lamang sa poder ang mga mapahimuslanon ug madaugdaugong nagharing hut-ong pinaagi sa armadong pagsumpo sa lapad nga masa sa katawhan. Gibutyag sa hugaw nga gyera ni Duterte sa katawhan ang kahusto ug panginahanglang maglunsad og rebolusyonaryong pakigbisog aron tapuson ang ilang pag-antus.

Seguradong mapatigbabawan sa Partido ug sa demokratikong rebolusyon sa katawhan si Duterte, bisan pa og magmalapuson siya nga magpabilin sa gahum. Samtang nagdugay siya sa gahum, labaw nga midaghan ang napukaw, naorganisa ug napalihok sa Partido, sa Bagong Hukbong Bayan ug sa mga organisasyong masa sa dalan sa mga pakigbisog sa masa ug armadong pagsukol. Sa kadugayan, dili mapugngan ang dungan-dungan nga pagsulbong sa kasuko sa katawhan sa usa ka gamhanang unus nga motapos ug maglubong sa tiranya ni Duterte. **AB**

Bolyum LII Ihap 13 | Hulyo 7, 2021

Ang *Ang Bayan* ginapagawas sa pinulongang Pilipino, Bisaya, Iloco, Hiligaynon, Waray, Ingles ug Espanyol. Nagadawat ang *Ang Bayan* og mga kontribusyon sa porma sa mga artikulo ug balita. Ginaawhag usab ang mga tigbasa nga magpadangat og mga puna ug rekomendasyon sa pagpalambo sa atong mantalaan.

@prwc_info

fb.com/editorsofAB

cypinformationbureau@gmail.com

Unod

Editorial: Lima ka tuig nga tiranya, dili na tugutang molanat pa	1
Pondo sa Covid-19, tinubdan sa korapsyon	3
Pang-aresto ug militarisasyon sa Bicol	4
Mag-uuma gipatay, 22 ka pamilya nagbakwit	4
2 M16, nakumpiska sa BHB-Surigao del Sur	5
DDoS <i>attack</i> sa AFP	5
5 ka tuig ni Duterte, gisugat og protesta	5
Mga protesta sa katawhan	5
Dihang busugon sa diktador ang mga halimaw	6
Naglupad nga mga kabaong	7
Sa mubong pagkasulti	8
<i>Money laundering</i> , kaylap sa Pilipinas	9
Krisis ug bangi sa industriya sa <i>semiconductor</i>	10
Ang teknolihiya sa mga <i>semiconductor</i>	10

Ang *Ang Bayan* ginamantala duha ka hugna matag bulan sa Komite Sentral sa Partido Komunista ng Pilipinas

Pondo alang sa Covid-19, tinubdan sa korapsyon

Tinubdan sa korapsyon ang binilyong pisong gigahin sa rehimeng Duterte sa tubag niini sa pandemyang Covid-19. Sa taho sa mga ahensya sa estado niadtong Hunyo 25, gibanabanang mokabat pa sa ₱168.7-bilyong pondo o 25.43% sa kinatibuk-ang ₱665.7 bilyon nga gigahin alang niini ang wala pa nagasto sa lain-laing ahensya sa gubernong Duterte sukad pa niadtong Marso sa milabayng tuig sa dili mapatin-aw nga mga hinungdan.

Naggikan ang maong pondo sa mga balaod nga Bayanihan 1 (₱393.63 bilyon) ug Bayanihan 2 (₱205.12 bilyon) ug sa gigahing pondo sa mga ahensya sa nasudnong badyet karong 2021 (₱66.97 bilyon).

Pinakadakung bulto sa wala nagamit nga pondo mao ang anaa sa Department of Health (DOH). Sa pondong ₱157.4 bilyon, ₱51.4 bilyon pa lamang ang gigamit sa ahensya alang sa pagpalit sa bakuna, suporta sa mga mamumuo sa panglawas, ug uban pa.

Sa gigahing ₱5.26 bilyon alang sa mga bakuna, ₱1.12 bilyon pa lang ang nagasto sa DOH. Ang ₱9-bilyong pondo usab alang sa *special risk allowance* sa mga mamumuo sa panglawas niadtong Hunyo 29 lamang girelis gikan sa nasudnong pondo.

Ang ₱16.24 milyon nga alang sa mga mamumuong panglawas sa University of the Philippines-Philippine General Hospital ang wala pa gihapon natandog. Luyo kini sa subli-subli nga pagduso sa sektor sa pagpanguna sa Alliance of Health Workers.

Pagtapos sa Bayanihan 2

Lakip sa mga departamento nga adunay wala nagamit nga pondo ang Department of Social Welfare and Development (DSWD) (₱1.3 bilyon), Department of Public Works and Highways (₱1 bilyon), Department of Agriculture (₱658.3 milyon), Department of the Interior and Local Government (₱580.471 milyon), DOH (₱266.2 milyon), ug Department of

Labor and Employment (₱224 milyon.)

Mobalik sa National Treasury ang unsamang pondong wala nagamit ilalum sa gipalungtad nga Bayanihan 2 human *ma-expire* ang balaod niadtong Hunyo 30. Gibanabanang anaa sa 4.6% o ₱6.5 bilyon sa kinatibuk-ang ₱141.6 bilyon sa gipalungtad nga Bayanihan 2 ang wala nagasto sa lain-laing departamento sa guberno.

Gikastigo sa lain-laing personalidad ug grupo ang maong pagpasagad sa rehimen. Matud ni Rep. Edcel Lagman, representante sa prubinsya sa Albay, "seryosong kapalasan" ang pagpasagad ug kapakyas sa rehimen sa pag-atubang sa pandemya sa wala nagamit nga pondo.

Gikundena usab sa Alliance of Concerned Teachers ang Department of Education human nga wala nagamit sa ahensya ang mokabat sa ₱1.7 bilyong pondo nga alang unta sa *distance learning*. Gigahin ang maong pondo alang sa pag-imprensa sa mga modyul, ayuda sa mga magtutudlo ug uban pa.

Naundang na usab ang programang libreng pabyahe sa rehimen dihang nahuman na ang Bayanihan 2. Atubangan kini sa nagapadayon nga kakulangan sa pangpublikong transportasyon ilabina sa Metro Manila.

Paghimayhimay sa gasto

Matud ni Sen. Sonny Angara, lider sa komite sa pinansya sa Senado, himaymayon niini ang gasto sa matag ahensya sa guberno aron

masuta ang hinungdan sa langan nga pagpagawas sa mga pondo.

Gikwestyon usab sa Senado niadtong milabayng bulan ang langan nga pagpagawas sa pondo sa DBM luyo sa Anti-Red Tape Authority (Arta) nga gitudlo aron papaspason ang paggulong niini.

Pebrero ug Mayo pa lang niining tuig, nagsumite na og mga resolusyon sa Senado silang Sen. Francis Pangilinan ug Sen. Risa Hontiveros aron kutikutihon ang pagpagawas sa mga pondo. Sa Ubos nga Kapunungan, nagsumite usab og resolusyon ang 37 ka magbabalaod.

Gibutyag usab ni Sen. Manny Pacquiao niadtong Hulyo 3 ang nawalang ₱10.4 bilyong pondo sa Social Amelioration Program (SAP) ilalum sa DSWD. Matud niya, sa gigamit nga aplikasyong Starpay, anaa lamang sa 500,000 ang nakadawat sa SAP sa kinatibuk-ang 1.8 milyong benepisyaryo.

Gawas pa sa DSWD, giakusahan usab sa senador sa korapsyon ang DOH ug Department of Energy. Mipalit kuno ang DOH og mga hapit nang *ma-expire* nga mga tambal sa regular nga presyo imbes nga mas barato.

"Kung walay maayong pagakawnt, dili nato mabasol ang katawhan kung nagatoo silang gamiton kini sa administrasyon alang sa umalabot nga eleksiyong 2022," matud kang Bayan Muna Partylist Rep. Carlos Zarate. AB

Pagpangaresto ug militarisasyon sa Bicol

Usa ka mag-uuma ang gipatay ug 19 ka sibilyan ang giaresto sa lain-laing operasyong militar sa Bicol niining milabayng duha ka semana. Nakapailalum pa gihapon sa okupasyong militar ang daghang bahin sa rehiyon.

Gipusil ug napatay sa mga pwersa sa Regional Mobile Force Battalion si Alex Llabres, mag-uuma ug residente sa Barangay San Roque Heights, Bula, Camarines Sur, sa iyang balay niadtong Hunyo 24.

Sa Sorsogon, iligal nga giaresto sa 22nd IB ang 13 ka indibidwal, lakip ang unum ka menor de edad, sa Bulan niadtong Hunyo 28. Unang gidagit ang mag-uumang si Alvin Mapula kauban ang iyang mga pag-uumang nga silang Althea Mapula, 2-anyos, ug Janrex Mapula, 13, mga residente sa Barangay Bulawan.

Iligal usab nga gipreso ang mga paryente nga nangita sa tulo. Hangtud karon, nakabilanggo pa gihapon silang Editha Mapula, 43; Mary Ann Mapula, 29; Angel Mapula, 12; Rey

Mapula, 4; RJ Mapula, 7; Renz Gueñas, 13; Sunny Preconcillo, 48; Emy Preconcillo, 39 ug Dante Bandola, 50.

Sa parehong adlaw, giaresto si Laurente Gestole, residente sa Barangay Cadandanan. Gihadlok ug gihulga usab sa mga berdugo silang Regine Graidá ug Geraldine Gestole, mga residente sa Barangay Calpi. Sa lungsod sa Donsol, gipusil ug iligal nga giaresto si Jesus Macenas, usa ka mag-uuma, niadtong Hunyo 17.

Sa Masbate, giaresto silang Maribel Suson, 22, titser, Jennifer Dollison Nuñez, myembro sa Amihan Bicol ug Sano Arendain sa Kilusang Magbubukid ng Bicol niadtong Hunyo 22 ug 23 sa Barangay San Jose, Uson.

Niadtong Hunyo 18, gidakop sa 2nd IB silang Joseph Delara, 18, residente sa Candelaria, Uson ug si Jude Serafin sa Tuburan, Cawayan. Anaa pa sa kustodiya sa pulis si Serafin.

Samtang 23 sa 44 ka barangay sa Tinambac, tulo sa Lagonoy ug duha sa Goa, Camarines Sur ang giutingkay karon sa mga tropa sa 83rd IB. Niadtong Mayo pa nakakampo ang mga sundalo sa maong mga lungsod sa takuban sa Retooled Community Support Program.

Laraw sa pagkampo nga iandam ang lugar alang sa pagsulod sa higanteng mga kumpanya sa mina, *quarry* ug ekoturismo sa distrito nga gitawag og "Partido." Nag-unang target niini nga kawkawon ang Tinambac nga nagsilbing pinakadakung *water reservoir* sa Camarines Sur. Adunahan sa mineral ug kahoy ang kabukiran sa lugar. AB

Mag-uuma gipatay, 22 ka pamilya nagbakwit

Niining milabayng mga semana, tig-usa ka kaso sa pagpatay ug pagpanganyon ang nataho sa Negros Occidental, samtang 22 ka pamilya ang nagbakwit sa Surigao del Sur. Lima ka sibilyan usab ang giaresto sa Bohol, Laguna ug Agusan del Sur.

Pagpatay. Gipatay sa mga sundalo sa 3rd ID niadtong Hunyo 9 si Erming Pacheco, usa ka Tumandok, sa Sityo Dala-upon, Carabalan, Himamaylan City. Giakusahan siyang lambigit sa engkwentro tali sa militar ug mga Pulang manggugubat duul sa lugar.

Pagpanganyon. Sa parehong adlaw, gikanyon sa 3rd ID ang bukirong bahin sa Himamaylan City ug Binalbagan gikan alas-10 sa buntag hangtud alas-2 sa hapon. Nagresulta ang pagpanganyon og grabeng kahadlok ug pagkaguba sa umahan sa mga residente.

Pagbakwit. Sa Surigao del Sur, napugos nga magbakwit niadtong Hunyo 23 ang 22 ka pamilya (100 ka

indibidwal) gikan sa Sityo Panukmoan ug Sityo Manluy-a, Barangay Diatagon, Lianga. Ang mga bakwit kababaryo sa tulo ka sibilyanng gimasaker sa 3rd Special Forces Battalion niadtong Hunyo 15. Gihulga silang pagapatyon kung mag-estorya mahitungod sa masaker.

Iligal nga pag-aresto. Dungan nga gidakop sa 47th IB niadtong Hunyo 25 silang Carmilo Tabada, koordinaytor sa Central Visayas Farmers Development Center sa Trinidad, Bohol ug si Rev. Nathaniel Vallente pastor sa United Church of Christ in the Philippines, sa San Jose, Mabini, Bohol. Pareho silang gitamnan og mga bala ug pusil ug gipasakahan og gama-gamang kaso.

Sa wala pa kini, biktima sila sa *red-tagging* sa rehimen.

Giaresto sa mga pulis niadtong Hunyo 25 silang Dana Marie Marcelana ug Christian Relao sa San Diego, San Pablo, Laguna. Gipasakahan ang duha og gama-gamang kasong rebelyon ug *illegal possession of firearms*.

Sa Agusan del Sur, gidakop sa 8th Special Forces Company ang usa ka 12-anyos nga bata sa Sityo Marang, Barangay Mabuhay, Prosperidad niadtong Hunyo 4. Ayha niini, paturagas nga nagpabuto ang mga sundalo sa mga nagsanggi og mais sa umahan sa maong sityo kung asa duha ang nasamdan. Lakip sa mga nagsanggi ang 12 ka mga bata.

Pagpanghadlok. Iligal nga giutingkay sa mga sundalo ug pulis ang pito ka balay sa mga myembro sa Trinidad-Talibon Integrated Farmers Association sa Trinidad, Bohol niadtong Hunyo 27 ug Hunyo 28. AB

2 ka M16, nakumpiska sa BHB-Surigao del Sur

GIDISARMAHAN SA MGA Pulang manggugubat ang mga armadong gwardya sa MR1 Construction Company niadtong Hunyo 24 sa Barangay Zone 3, Lanuza, Surigao del Sur. Nakumpiska sa maong opensiba ang duha ka ripleng M16, usa ka *shotgun*, usa ka kalibre .45 pistola ug uban pang himang militar. Namatay sa aksyong militar ang usa ka gwardya ug usa ka elemento sa CAFGU. Gipanagiyahan ni Paulo Lopez, paryente ni Rep. Prospero Pichay Jr, ang kumpanya.

Kadungan niini, giambus sa Bagong Hukbong Bayan (BHB)-Surigao del Sur ang mga pulis nga sakay sa *patrol car* nga miresponde sa insidente. Gipabuthan usab sa BHB ang usa pa ka yunit sa Regional Mobile Group nga nag-atang sa lugar.

Sa Samar, malampuson nga napalayas sa BHB-Northern Samar ang mga tropa sa 20th IB nga naglunsad og Retooled Community Support Program (RCSP) sa mga barangay sa Epaw ug Sag-od sa Las Navas. Niadtong Hunyo 18 hangtud 19, giisnaysa sa mga Pulang manggugubat ang mga sundalong nag-operasyon sa Barangay Epaw. Ayha niini, gipabuthan usab sa BHB ang mga elemento sa 20th IB nga nakakampo sa utlanan sa Barangay Epaw ug Barangay Sag-od.

Sukad Hunyo 21 wala pa subling misulod ang mga tropa sa AFP aron mag-RCSP sa maong mga barangay.

DDoS attack sa AFP, DOST sa alternatibong midya

GIBUTYAG SA QURIUM Media, organisasyon sa *cybersecurity* nga nakabase sa Sweden, sa usa ka taho niadtong Hunyo 22 nga ang Armed Forces of the Philippines (AFP) ug Department of Science and Technology (DOST) ang nagpaluyo sa mga *distributed denial-of-service* (DDoS) *attack* sa mga grupong Bulatlat, Altermidya ug Karapatan. Nagsugod ang mga atake niadtong tunga-tunga sa Mayo ug mipungkay niadtong tunga-tunga sa Hunyo ug nagapadayon hangtud karon. Sa DDoS, ginadumog sa pipila ka milyong misulod sa *website* aron mohinay kini.

Kadungan usab niini ang mga DDoS *attack* sa *website* sa Philippine Revolution Web Central (PRWC sa <https://cpp.ph>) nga nagbunga sa matag karon-ug-unya nga pagkawala niini. Gigamit usab sa AFP ang mga pekeng akawnt sa Twitter aron iduso ang kumpanya nga temporaryong ipaundang ang akawnt sa PKP (@prwc_info) ug hingpit nga pagpapha sa akawnt sa upisyal niini sa impormasyon (@marco_cpp).

Matud sa Qurium, ang mga *IP address* nga gigamit sa mga pag-atake direktang lambigit sa upisina sa militar sa Taguig City, ug sa proyektong Philippine Research, and Government Information Network sa DOST. Ginapaimbestigahan karon sa Kongreso ang insidente.

Samtang gisulod usab sa dili-awtorisadong mga elemento ang *membership application* o *app* sa 1Sambayan niadtong ikaduhang semana sa Hunyo. Gitoohan sa grupo nga hinimuan kini sa mga karibal niini sa pulitika.

Ika-5 ka tuig ni Duterte, gisugat sa protesta

KAPIN USA KA LIBO ang nagmartsa padulong sa Mendiola Bridge sa Maynila sa ika-5 ka tuig ni Rodrigo Duterte sa poder niadtong Hunyo 30 aron singilon ang iyang rehimen sa korapsyon, pagluib, pagpatay ug pagpaantus sa katawhan.

Sa pagpanguna sa Bagong Alyansang Makabayan, giduso sa lain-laing mga organisasyon ang paghunong sa mga pagpatay ug hukman ang rehimen Duterte sa tanan niyang krimen batok sa katawhan. Naglunsad og parehong protesta sa San Pedro City, Laguna.

Sa parehong adlaw, gimakmak sa mga mamumuo sa panglawas ang upisina sa Department of Health sa Manila City aron iduso ang ilang benepisyo ug ipanawagan ang pagluwat sa pwesto sa kalihim sa departamento nga si Sec. Francisco Duque III.

75 ka tuig sa neokolonyalismo. Naglunsad og usa ka raling pinakilab ang gatusan ka kabatan-onan atubangan sa Embahada sa United States sa Pasay City niadtong Hulyo 4. Sa pagpanguna sa League of Filipino Students, giduso sa mga kabatan-onan ang pagpabasura sa Visiting Forces Agreement, Enhanced Defense Cooperation Agreement ug sa tanang dili patas nga mga kasabutan ug tratado tali sa duha ka nasud. Gikundena usab nila ang dayag nga pagpakaitoy sa rehimen Duterte sa US ug pagbaligya sa soberanya sa nasud.

Protestang Pride. Nagtapok ang mga LGBTQ+ ug ilang mga tigsuporta sa Bantayog sa mga Bayani, Quezon City niadtong Hunyo 26 isip pagsaulog sa Pride Month o bulan sa pag-ila sa mga katungod sa LGBTQ+ ug pagbatok sa diskriminasyon. Gipasiugdahan ang protesta sa Bahaghari ug Metro Manila Pride. Naglunsad usab og protestang *pride* ang mga organisasyon sa Pampanga ug Laguna.

Anti-Terrorism Law, ibasura. Nagprotesta ang mga nasudnon-demokratikong organisasyon niadtong Hulyo 6 atubangan sa Korte Suprema sa Padre Faura, Manila City aron iduso ang pagbasura sa Anti-Terror Law sa rehimen Duterte. Unang katuigan sa mapanumpuon balaod niadtong Hulyo 3 ug nagpabiling wala pay tubag ang Korte Suprema sa mga petyon batok niini.

Dihang gitagbaw sa diktador ang iyang mga halimaw

Hangtud sa nahabiling mga bulan sa upisyal nga termino ni Rodrigo Duterte, nagpadayon ang pagpabor niya sa iyang armadong mga ginsakpan, ilabina sa Armed Forces of the Philippines (AFP). Ang sagad niyang tawagong “akong mga sundalo” sa matag pagbisita sa mga kampo, paghulhog kanila nga mopatay ug manglugos, ug bisan sa pagprayoridad nga mabakunahan. Nanguna usab sa mga pabor ni Duterte ang pagtagbaw kanila sa kwarta ug gahum.

Isip nag-unang haligi sa iyang teroristang paghari, subsub ang pagpaddaku ug pagpakusog ni Duterte sa militar ug pulis. Kapin-kun-kulang 400,000 ang kasamtangang ihap sa mga sundalo ug uban pang ginsakpan sa seguridad. Aduna lang kini 347,000 niadtong nagsugod pa lang si Duterte sa pagkapresidente. Ingonman, gipaddaku ang ihap sa mga CAGU, nga target pang padaghanon sa rehimen hangtud 79,000 sukad niadtong 2020. Niadtong 2015 anaa lamang sa 56,000 ang ihap sa mga paramilitar. Sa kasamtangan, adunay 190 ka heneral ang AFP ug 146 ang Philippine National Police (PNP).

Ang pagpaddaku sa militar gitukmod sa desperasyon ni Duterte nga puuhon ang armadong rebolusyon. Niadtong 2016, ang Philippine Army nga maoy pinakadakung sangay sa AFP, aduna lamay 81,000 ka ginsakpan nga nabahinbahin sa 87 ka batalyong pangmaniobra. Gideploy niadtong Oktubre 2017 ang 88th IB isip una sa dugang nga 20-35 ka batalyon nga target nga tukuron ni Duterte. Ang 99th IB, usa sa mga pinakabagong batalyon, ang nakaistasyon karon sa Fort Magsaysay sa Nueva Ecija.

Pondo ug mando sa US

Nahimong dali ang pagtuman ni Duterte sa iyang plano tungod kay gipondohan kini sa US. Sukad 2016-2019, midawat ang rehimen og P27.2-bilyong ayudang militar. Lakip dinhi ang P13.1-bilyong kantidad sa mga armas ug gamit militar. Ginahu-

lat pa sa rehimen ang dugang nga P9.8-bilyong ayuda para sa kasamtangang tuig.

Lakip sa gipondohan sa US ang pagtukod sa 11th ID niadtong 2018 nga milangkob karon sa mga isla ug kadagatan sa Sulu ug target dugangan pa og 4,500 ka personel. Kabahin sa dibisyon ang 1st Brigade Combat Team (BCT) sa Philippine Army nga nakasubay sa istruktura ug direktang ginaarmasan sa US. Naga-opereyt kini isip yunit nga kumpleto sa suportang pangkahanginan, mga kanyon, *armored personnel carrier* ug uban pa. Ang 11th ID ug mga BCT ginadirehe sa militar sa US sa takuban sa lain-laing pagbansay-militar.

Lakip usab sa mga bag-ong gitukod sa yunit ang Cyber Battalion sa militar aron manguna sa mga pagatake gamit ang *internet*.

Subay sa pakighigalaay ni Duterte sa China, nakadawat usab ang AFP og mga ayudang militar gikan sa China. Lakip dinhi ang 6,000 ripleng Norinco niadtong 2016. Kabahin sa pakigribalan sa China sa US, subsub usab ang paningkamot sa China nga makaangkon og kusog nga impluwensya sa mga upisyal sa AFP aron kontrahon ang kontrol dinhi sa US. Makita nga aduna na usay siak sulod sa AFP nga mipaling sa China, nga nagtoo sa misulbong nga gahum sa China sa rehiyon, o di kaha mga nakabenebisyo sa kikkab sa maanomaliyang mga kontrata sa guberno ug napaburan sa negosyo sa mga sindi-

kato sa droga ug ismagling.

Ganti sa mga berdugo

Gikan 2016, gipaburan ni Duterte nga patas-an ang sweldo sa iyang mga sundalo ug pulis. Napabilin niya ang ilang suporta sa dobleng pagdaku sa binulan sa mga kasagarang sundalo hangtud sa mga heneral. Mas daku og P6,000 ang gintang sa kasagarang suhulan sa bag-ong sundalo (P29,668) sa bag-ong mga magtutudlo sa mga pangpublikong eskwelahan. Nakalansang pa giha-pon sa P22,000-P24,000 ang binulan sa mayorya sa mga bag-ong naempleyong mga nars. Gipatuman ang pagsaka sa bata kang sweldo aron maagni ang mas daghang rekrut. Luyo niini, wala pa gihapon naabot sa mga sangay sa AFP ang target nga ihap sa rekrutment.

Nagadawat ang mga sundalo ug pulis sa klase-klaseng alawans ug benepisyo alang sa pagkaon, uniporme, pabalay ug uban pa. Aduna pay laing bayad ang pagsalmot sa operasyon ug pagkalambigit sa armadong panagsangka. Mas taas ang ilang *take home pay* o sweldo tungod kay wala sila nagahulog og pensyon, dili sama sa uban pang empleyado sa guberno.

Nagadawat og laing *allowance* ang mga upisyal. Binulan nga ginahatagan ang mga kapitan og P7,000 samtang P35,000 sa pinakataas nga ranggong heneral. Wala pay labot dinhi ang mga ganti sa mga sunda-

"Dihang gitagbaw....," sundi sa panid 7

Mga sakyang pangkahanginan sa AFP:

Nagalupad nga mga lungon?

Daw nagalupad nga mga lungon ang mga helikopter ug eroplano sa Armed Forces of the Philippines (AFP). Milagapak niadtong Hulyo 4 ang usa ka C-130 Hercules *transport plane* sa militar sa Barangay Bangkal, Patikul, Sulu, nga nagresulta sa pinakadakung kaswalti sa milabayng tulo ka dekada.

Matud sa pinakaulahing taho, mikabat na sa 52 ang kumpirmadong namatay lakip ang 49 ka sundalo ug tulo ka residente sa Sityo Amman sa maong barangay. Mikabat sa 53 ang samaron ug ginatambalan karon, kung asa 49 ang sundalo ug upat ang sibilyan.

Ang maong segunda-manong eroplano gipalit sa rehimen niadtong Enero sa US. Nagamit na ang kasagaran sa mga himang iggugubat sa AFP, lakip ang mga barko ug eroplanong gigamit pa niadtong Ikaduhang Gubat Pangkalibutan ug sa gyerang agresyon sa US sa Vietnam gikan dekada 1960 hangtud 1970.

Nahitabo ang insidente pipila ka adlaw human gipaundang ni Defense Secretary Delfin Lorenzana niadtong Hunyo 24 ang pagpalupad sa mga Black Hawk *helicopter* human nga nahagba ang usa niini sa usa ka misyong pagbansay sa Capas, Tarlac.

Mihagba ang *combat utility he-*

licopter niadtong Hunyo 23 sa gabii human mag-*take off* kini gikan sa kanhing base militar. Pagka-ugma, nakaplagan sa mga grupo sa *search and rescue* ang helikopter sa Crow Valley, Tarlac. Patay tanan ang unum nga sakay niini.

Ang nahagsa nga S-70i Black Hawk ang usa sa 16 nga gipalit sa Pilipinas sa Poland niadtong 2019. Ang unum niini, lakip ang nahagsa, miabot sa nasud niadtong Nobyembre 2020. Miabot ang lima pa ka helikopter niadtong Hunyo ug ang ulahing bats niadtong katapusan niing tuiga.

Lakip ang gipalit nga 16 ka Black Hawk sa \$241-milyong kontrata (o ₱11.8 bilyon sa bayloay nga \$1=₱48.85) tali sa gubyerno sa Pilipinas ug sa Poland nga giaprubahan niadtong 2019. Hinimo kini sa PZL Mielec sa Poland, subsidyaryo sa kumpanyang US nga Lockheed Martin. (Napugos nga mopalit sa Poland ang Pilipinas tungod kay gibalibaran kini sa gubyerno sa Canada tungod

sa grabeng rekord sa paglapas sa tawhanong katungod sa rehimeng Duterte.)

Sa kinatibuk-an, adunay 18 ka patay ug upat ka samaron sa mga piloto ug sundalo sa sunud-sunod nga pagkahagba sa helikopter sukad niadtong Hulyo 2020 hangtud Hunyo 23 niing tuiga.

Niadtong Hulyo 2020, upat ka mga piloto ug sundalo ang napatay ug usa pa ang samaron human mi-tiurok ang usa ka Huey *helicopter* samtang nagalupad sa usa ka pagbansay sa gabiing operasyon sa amihanang Luzon.

Pagsugod sa 2021, mihagba usab niadtong Enero ang usa ka UH-1H Huey *helicopter* sa 205th Tactical Helicopter Wing sa Bulonay, Impasug-ong, Bukidnon. Patay ang pito ka sakay niini. Nagasuporta kanhi ang helikopter sa operasyong kombat sa 8th IB batok sa Bagong Hukbong Bayan.

Niadtong Abril, namatay ang usa ka piloto sa Philippine Air Force samtang nasamdan ang tulo pa human nahagba ang ginasyang MG520 *helicopter gunship* sa 15th Strike Wing sa lungsod sa Jetafe, Bohol. AB

"Dihang gitagbaw...", gikan sa panid 6

long gitanyagan sa bisan unsang medalya, nga mamahimong mokabat sa ₱100,000 kada bulan.

Apan kining tanan gamay nga kantidad lamang kumpara sa mas dakung ganti sa mga heneral bugti sa pakig-alayon sa diktador. Gina-butang sila ni Duterte sa mga yaweng pusisyon sa gubyerno human magretiro. Paborito niyang hatagan og pusisyon ang mga heneral nga kanhing nadeploy sa Davao. Nahimutang ang mga kanhing upisyal sa dili moubos sa 12 ka pusisyon sa gabinete, gawas pa sa mga anaa sa ubos nga pusisyon.

Nalublub sa pondo sa katawhan

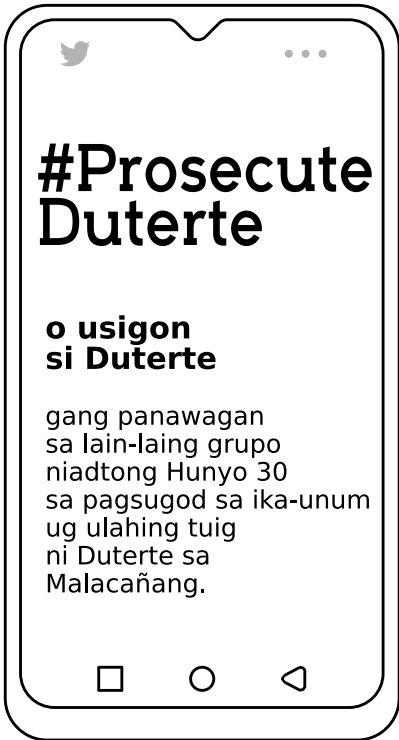
ang mga heneral ug uban pang upisyal. Sa pagpalingkod ni Duterte iya dayong gikontrol ang Bureau of Customs (BOC) aron paspas ang pagsulod sa nasud sa iligal nga droga ug mga kontrabando. Dihang nabulilyaso ang gipalusot sa kanhing hepe sa BOC nga si Nicanor Faeldon nga ₱6.5-bilyong kantidad sa *shabu*, duha ka kanhing heneral pa gihapon ang magkasunod nga gipuli kaniya.

Parehong mga kanhing upisyal sa militar ug pulis usab ang tulo ka magkasunod nga gibutang sa Bureau of Corrections aron makontrol ang produksyon sa mga *druglord* nga

padayon nga naka-opereyt gikan sa sulod sa presuhan.

Niadtong 2017, gitoohang minilyon ang gibulsa sa kaalyadong mga heneral ni Duterte sa maanomalyang pagpalit sa duha ka barkong iggugubat sa Philippine Navy. Mismong si Duterte ang lambigit sa korapsyon sa ₱16-bilyong kantidad sa kontrata. Ang mga ginsakpan niyang heneral usab ang nakabenepisyo sa pag-sisante kuno sa karibal nga mga upisyal sa ngalan sa kunuhay gyera kontra-korapsyon ug "gyera kontra-droga."

(*Ipagula sa sunod nga isyu ang ikaduhang bahin.*) AB

Ika-52

ang Pilipinas sa listahan sa **53 ka nasud** nga anaa sa dalan sa pagrekober.

gikan sa pandemyang Covid-19. Lakip sa gisukod ang **porsyento sa mga populasyon sa nabakunahan, restriksyon sa mga lockdown ug uban pang palisiya**. Ang nag-inusarang nasud nga mas ubos pa ang kapasidad nga magrekober (ika-53 ang Argentina).

Gikan sa: Bloomberg Covid Resilience Ranking

80%

sa mga batang Pilipino ang **"wala kasabot sa dapat nasabtan na unta nila."**

Usa sa matag upat ka estudyante sa Grade 5 ang walay-kapasidad sa pagbasa ug matematiks nga dapat nahibaloan na sa Grade 2 o Grade 3, **ug upat sa matag lima ka estudyante** nga 15-anyos ang dili kasabot sa mga batakang konsepto sa matematiks nga dapat nahibaloan na sa mga nag-Grade 5.

Gikan sa: World Bank

Press Freedom Predator

ang titulong gitanyag kang Rodrigo Duterte

sa Reporters Without Borders, kauban sa 36 pang lider sa mga nasud niadtong Hulyo 5.

87%

sa Maynila ang negatibong maapektuhan sa mga pagbaha sa 2030

tungod sa **pagsaka sa tubig-dagat ug kusog nga bagyo bunga sa climate change**. Bulnerableng mapalayas ang 1.54 milyong residente sa syudad.

Gikan sa: Greenpeace East Asia

Nagpabiling anaa sa listahan sa

10

ka pinakadautang nasud alang sa mga mamumuo ang Pilipinas

sa hisgutanan sa **katungod nga magwelga, magtukod og unyon ug kagawasan sa pagpadayag sa mga mamumuo**. Pang-lima ka tuig na kini sa nasud nga nalakip sa maong listahan.

Gikan sa: 2021 Global Rights Index, International Trade Union Confederation, 2021

Benigno Aquino III, 61,

namatay niadtong Hunyo 23 sa sakit sa **kidney**.

Nabantog ang iyang rehimen sa **korapsyon (Priority Development Assistance Fund)** ug Mamasapano 44. Nagsilbi siyang ika-15 nga presidente sa reaksyunaryong estado gikan 2010 hangtud 2016.

o **Kataas-taasan, Kagalang-galang na Katipunan ng mga Anak ng Bayan** ang gitukod niadtong gabii sa

7 Hulyo 1892

sa balay ni Deodato Arellano sa 734 Calle el Cano kanto sa Azcarraga (Recto na karon) sa syudad sa Maynila.

Pilipinas, subling gilakip sa listahan sa mga nasud nga kaylap ang *money laundering*

Subling gilakip sa Financial Action Task Force (FATF) niadtong Hunyo 24 ang Pilipinas sa ginatawag niining “grey list” o listahan sa mga nasud nga kaylap ang *money laundering*. Buut ipasabot, ipailalum sa FATF sa mas hugot nga pagmonitor ang mga bangko ug pinansyal nga mga transaksyon sa nasud.

Ang “money laundering” mao ang paglimpyo sa hugaw nga kwarta ng nakolekta gikan sa mga iligal nga aktibidad pinaagi sa pagbalhin-balhin niini sa mga bangko o pagtagana niini sa mga lehitimong negosyo. Ang FATF usa ka internasyunal nga organisasyong kontra-*money laundering* nga gitukod sa G7. Unang nabutang sa *black list* sa FATF ang Pilipinas niadtong 2000 ug sa *grey list* niini niadtong 2012.

Gihimo sa FATF ang restriksyon luyo sa mga amyendang gihimo ni Rodrigo Duterte sa Anti-Money Laundering Act niadtong Pebrero ug pag-apruba sa Anti-Terror Law niadtong Hunyo 2020 nga nakapukos kuno sa pagsumpo sa “pagpondo sa terorismo.” Wala gitumbok sa parehong balaod ang mayor nga mga krimen nga tinubdan sa hugaw nga kwarta—ang patigayon sa iligal nga droga ug korapsyon.

Niadtong 2019, gituki sa Anti-Money Laundering Council (AMLC) ang 161,650 *suspicious transaction report* (report sa gidudahang transaksyon o STR) sukad Enero 2013 hangtud Disyembre 2017 nga nagkantidad og ₱17.9 trilyon. Nasuta niining 12,508 sa mga STR nga adunay kantidad nga ₱10 trilyon gikan sa pagbaligya sa iligal nga droga ug kalambigit nga mga krimen. Katunga sa kantidad (₱5 trilyon) ang gitaho sa unang tuig sa “gyera kontra-droga” sa rehimeng Duterte. Sa tunga-

tunga sa 2015 ug 2016, misaka sa halos 200% ang kantidad sa mga transaksyong adunay kalabutan sa iligal nga droga. Bisan og miubos sa 2017, nagpabiling taas ang ihap sa mga transaksyon kumpara sa 2014. Ang STR mao ang mga taho nga ginasumite sa AMLC kalabot sa mga transaksyong ginadudahang nagalimpyo sa hugaw nga kwarta.

Halos tanang mga transaksyong gituki miagi sa lokal nga mga bangko. Adunay bahin sa nalimpyong kwarta (29%) nga migawas padulong sa US, Costa Rica, Malaysia ug Nigeria apan dakung bahin niini ang mituyok lamang sulod sa nasud.

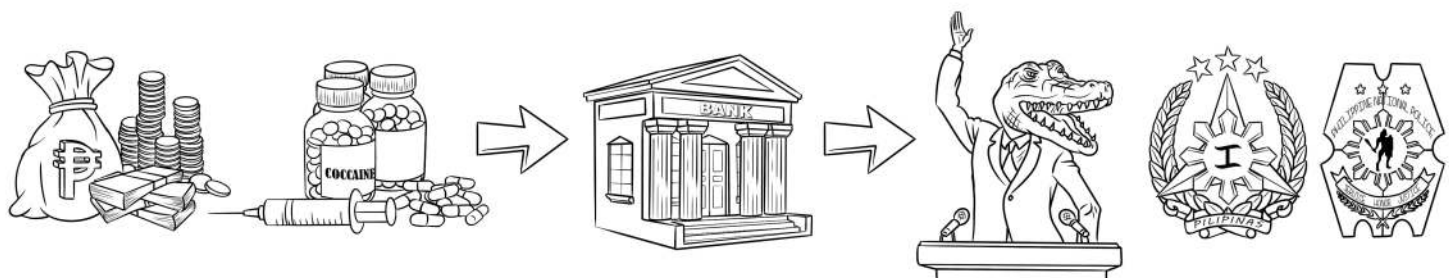
Sa usa ka mas malangkubon nga pagtuon nga gipagawas sa AMLC niadtong 2020, misaka ang ihap sa mga gidudahang transaksyon og halos 11 ka beses gikan 2013 hangtud 2020. Sa tunga-tunga pa lang sa 2019 ug 2020, gibanabanang misaka kini og 68% o gikan 623,000 ngadto sa 1.01 milyon.

Gikan 2012 hangtud sa kasamtangan, ginaila sa mga internasyunal nga ahensyang nagamonitor sa internasyunal nga merkado sa iligal nga droga nga “seryosong hisgutanan” ang *money laundering* sa Pilipinas. Sa 2021 International Narcotics Strategy Report sa US nga gipagawas niadtong Marso, gisulti niining ginagamit sa mga Chinese nga sindikato ang Pilipinas isip rehiyunal nga bangko ug daluyan sa iligal nga

droga ug hugaw nga kwarta gikan dinhi. Ang maong mga sindikato ang nagasuplay sa nagkadakung bolyum sa *shabu* alang sa lokal nga merkado. Sa taho sa AMLC, anaa sa 54% sa mga STR nga nasumite gikan Enero 1 hangtud Setyembre 2020 lambigit sa patigayon sa iligal nga droga.

Gawas sa internasyunal nga operasyon sa mga sindikato sa droga, taas usab ang ang-ang sa korapsyon sa mga upisyal sa gubyerno ug kaylap ang *human trafficking* sa Pilipinas—mga krimen nga tinubdan sa hugaw nga kwarta. Napadali ang paggawas-sulod sa hugaw nga kwarta nga ginatampo sa dakung bolyum sa remitans sa mga migranteng Pilipino. Gawas sa lokal nga mga bangko, ginalimpyohan ang hugaw nga kwarta sa mga pribadong negosyo, partikular sa mga kasosyong kasino. (Isa sa adunay pina-kadakung pasugalan sa nasud ang mega-kroni ni Duterte nga si Enrique Razon. Aduna usay kontrata ang usa pa ka kroni ni Duterte nga si Dennis Uy nga magtukod og higan-teng kasino sa Cebu.)

Sa laing taho sa Securities Exchange Commission (SEC), gipunting ang pagpangawkaw ug korapsyon isip mayor nga tinubdan sa hugaw nga kwarta nga nagasulod sa sektor sa pinansya gikan 2017 hangtud 2019. Gikan sa lokal nga korap nga mga pulitiko ang bulto sa hugaw nga kwarta, pero aduna usay pipila nga gidudahang gikan sa China. Matud pa sa SEC, “hilabihan ka ubos o wala” kini namonitor nga pondong “nagasuporta sa terorismo.”

Krisis ug kumpetisyon sa industriya sa semiconductor

Ang industriya sa *semiconductor* ang usa sa anaa sa sentro karon sa nagkagrabeng imperyalistang panagbangi tali sa mga higanteng kapitalistang US ug China. Ang retorika sa “gawasong pamatigayon” napadaplin atubangan sa direktang interbensyon sa mga imperyalistang estado sa pag-apas nga makontrol ang produksyon ug distribusyon sa maong yaweng produktong pangteknolohiya.

Ang maong panagbangi kabahin sa padayon nga nagkakusog nga kumpetisyon tali sa mga higanteng monopolyong kapitalista. Tataw dinhi dili lang ang kumpetisyon sa teknolohiya sa produksyon, kundi labaw pa, sa paggamit sa gahum sa pulitika ug kusog militar aron pig-oton ang mga kaaway. Ginasalamon niini ang grabeng krisis sa kalibutanong sistemang kapitalista kung asa tataw ang anarkiya sa produksyon ug sobrang produksyon, paglamon sa mga higante sa mas gagmayng kapitalista ug nagkagrabeng pagpahimulos sa mga mamumuo.

Ang industriya sa semiconductor

Ang mga *semiconductor* ang usa sa pinakayaweng pyesa sa mga produktong elektroniko. Ginatawag usab kining IC (*integrated circuit*), *electronic chip* o *microchip*. Ang ka-

takus nga kontrolon ang daloy sa kuryente sa hilabihan ka gamay nga *circuitry* (alambre o *wire*) ang gigamit aron kontrolon ang (o magsilbing “utok”) sa mga kompyuter, *smartphone*, *hard drive*, telebisyon, kamera ug bisan mga “haytek” nga gamit sa balay, modernong sakyanan, mga *drone*, mga kagamitang militar ug daghan pang uban.

Adunay tulo ka klase sa kumpanya sa industriya sa *semiconductor*: adunay mga nakapokus sa pagdisenyo sa *circuitry* sa *chip* (sama sa Qualcomm ug Nvidia); adunay nakapokus sa aktwal nga pagmanupaktura o produksyon (sama sa Taiwan Semiconductor Company o TSMC ug Semiconductor Manufacturing International Corporation o SMIC); ug adunay nagadisensyo ug nagamanupaktura (sama sa Intel ug Samsung).

Niadtong 2020, nag-una sa merkado sa *semiconductor* ang Samsung Electronics (South Korea), Intel (US) ug TSMC (Taiwan). Walo sa maong nag-unang kumpanya ang gikan sa United States. Ang pinakadakang kumpanyang Chinese anaa sa ika-19 nga pwesto.

Pero ang pinakadakang kumpanyang aktwal nga nagamanupaktura sa *semiconductor* ang anaa sa Asia. Anaa sa Taiwan ang 63% sa kinatibuk-ang suplay sa *semiconductor*, sa pagpasiugda sa TSMC nga nagasuplay sa 51.5% sa *semiconductor* sa tibuok kalibutan. Gikan usab sa South Korea ang 18% sa suplay ug gikan sa China ang 5-6%.

Gitugaw karon ang lain-laing natad sa kapitalistang produksyon sa kanihit sa suplay sa *semiconductor*. Nagsugod ang maong kanihit niadtong ulahing bahin sa 2020 tungod sa kalit nga pagsaka sa presyo sa mga kompyuter ug uban pang himang elektroniko uban sa mga pag-usab sa estilo sa kinabuhi ug pagpanginabuhing bunga sa pandemya. Bunga usab kini sa subling pagsikad sa produksyon sa mga sakyanan nga walay pasiunang order sa suplay human ang pipila ka bulang nagsara tungod sa paghinay sa merkado atubangan sa pandemya. Aduna usay kakulangon sa suplay sa *semiconductor* tungod kay gibawalan sa US ang SMIC, ang pinakadakang prodyuser sa *microchip* sa China, nga magbaligya og *semiconductor* sa mga kumpanyang Amerikano.

Usa sa pinakanaapektado sa kakulangon sa suplay sa *semiconductor* mao ang produksyon sa mga sakyanan. Gibanabanang mokabat sa 2.5 milyong sakyanan ang wala namanupaktura sa unang katunga sa 2021 tungod sa problema sa suplay. Naapektuhan usab ang produksyon sa bag-ong mga kahimanang elektroniko.

(Ipagula sa sunod nga isyu ang ikaduhang bahin.)

AB

Ang teknolohiya sa mga semiconductor

PAABANTE ANG TEKNOLOHIYA sa *semiconductor* nga adunay kalabutan sa katakos nga ipaigo ang mga *circuit* (o sistema sa mga alambre) sa gamay nga espasyo. Niadtong dekada 1950, ang usa ka *electronic chip* aduna lay napulo ka *circuit*. Mas midaku kini niadtong dekada 1960. Ginasulting midoble ang kapasidad sa mga *chip* matag duha ka tuig. Niadtong katapusan sa dekada 1980, ang usa ka daw selyo ang gidak-ong *chip* kayang maigo ang 16 milyong *circuit*. Sa milabayng mga tuig, nahimong ipaigo sa gamay espasyo ang 7-10 milyong *circuit*.

Nagagamit og espesyal nga teknolohiya aron iemprenta ang *circuit* sa mga *silicon wafer* (8-12 ka pulgada nga daw biskwit ang hulma) nga gama pulos sa *silica*. Ang pinakaabanteng produksyon sa *semiconductor* kayang mag-imprensa sa *circuit* nga 7 *nanometer* (nm) ang gidak-on. (80,000-100,000 nm ang dayametro sa kasagayang buhok sa tawo). Ginapalambo na ang katakus sa teknolohiyang 5 nm ug 3 nm.